

Järelepärimine

Maksu- ja Tolliamet on muutnud oma senist seisukohta kindlustusandja poolt avariilise sõiduki võõrandamise maksustamise kohta ning on avaldanud alljärgneva teabe (väljavõtte aadressilt <https://emta.ee/ariklient/maksud-ja-tasumine/kaibemaks#avariilise-soiduki-voorandamine>):

AVARIILISE SÕIDUKI VÕÕRANDAMINE KINDLUSTUSETTEVÕTJA POOLT

Euroopa Kohtu otsusest kohtuasjas C-42/22 tuleneb, et olukorras, kus kindlustusandja on hüvitanud sõiduki hävimise või kahjustamise korral sõiduki tavalise hinna täielikult ning sõiduki omandiõigus läheb üle kindlustusandjale, ei ole sellise sõiduki realiseerimine kindlustusandja poolt käsitatav kindlustustegevuse osana ega seega ka maksuvaba käibena. Euroopa Kohtu otsuse kohaselt kuulub sellise sõiduki võõrandamine käibemaksudokumentatsioonina registreeritud kindlustusandja poolt käibemaksuga maksustamisele.

Varem oli maksuhaldur seisukohal, et selline tegevus on maksuvaba kindlustusteenuse osa. Seisukoht on muutunud põhjusel, et Euroopa Kohtu otsused on osa Euroopa Liidu õigusest, millest Eesti maksuhaldur oma tegevuses juhindub.

Maksuhaldur nõustub, et kindlustusettevõtjad vajavad uue tõlgenduse rakendamiseks üleminekuaega. Uut tõlgendust tuleb rakendada esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui 1. juulist 2024.

Seisukoha muutusest tulenevalt pöördub AS Inges Kindlustus järelepärimisega Maksu- ja Tolliameti ning Rahandusministeeriumi poole, et täpsustada järgmisi küsimusi:

- 1. millised on täpselt need olukorrad, millal peab kindlustusandja mõne eseme võõrandamise korral käibemaksu tasuma?** Eeskätt on küsimus selles, kas eseme müügi korral tuleb käibemaksu tasuda ka siis, kui omand on kindlustusandjale üle läinud seaduse alusel.
- 2. milliselt summalt tuleb käibemaks tasuda?** Eeskätt on küsimus selles, kas käibemaksu tuleb tasuda üksnes kindlustushüvitise (ostuhind) ja asja hilisema müügihinna vahelt (KMS § 41 lg 3 lause 1 erisus).

Esitatud küsimuste paremaks mõistmiseks toome esile nii kindlustusvaldkonda puudutava taustsüsteemi, MTA seisukoha muutust kujundanud kohtulahendi kohased punktid kui ka maksuõiguslikud aspektid, mis aitavad esitatud küsimuste mõistmiseks kohase konteksti luua.

MTA on oma hinnangu kujundamisel tuginenud Euroopa Kohtu lahendile nr C-42/22 Generali Seguros SA vs Autoridade Tributaria e Aduaneira. Nimetatud otsuse punktides 27, 37 ning 42 on asutud seisukohale, et sõiduki hävimisel

- *sõiduki kindlustusjuhtumi järgne väärtus ei kuulu hüvitise koosseisu;*
- *kindlustusandjal ning kindlustusvõtjal on võimalik otsustada, kas ning millise summa eest läheb sõiduki omandiõigus kindlustusandjale üle.*

Kindlustusandjana nõustume täielikult, et kahjustatud eseme väärtus ei kuulu üldjuhul kahju hüvitise koosseisu, st asja hävimisel koosneb hüvitis enamasti asja õnnetusjuhtumi eelse ning õnnetusjuhtumi järgse väärtuse vahest. Teisalt lähtub kohtute seisukoht sellest, et asja omandi üleminek toimub kindlustusandja ja kindlustatud isiku/kahjustatud isiku vabatahtlike kokkulepete tulemusel.

Liikluskindlustus on kohustuslik vastutuskindlustus, st kindlustusandja hüvitab kahjud kahjustatud isikule kahju põhjustaja eest. Kahju hüvitamisel on põhiküsimus kahju suurus, st kui suur on kannatanule tekkinud kahju. Euroopa Kohtu lahendi kohaselt saab asja hävimise korral kahju suuruseks pidada samaväärse asja soetamisväärtuse/asja kindlustusjuhtumieelse väärtuse ning asja kindlustusjuhtumijärgse väärtuse vahet. Kindlustusjuhtumi järgne väärtus selgub tihti reaalse müügitehingu toimumisel ning kindlustusjuhtumi kahjukäsitle alguses ei ole asja kindlustusjuhtumi järgne väärtus tegelikult teada. Praktikas selguvad paljud kahjustatud esemete ostu-müügitehingud oksjoniportaalide vahendusel. Senise praktika kohaselt, kui kindlustusandja hüvitab eseme kindlustusjuhtumi eelse väärtuse, siis omand läheb kindlustusandjale üle ning seejärel realiseeritakse kahjustatud ese oksjoniportaali vahendusel. Lõplik kahju suurus selgubki alles pärast kahjustatud eseme müügitehingut.

Kui eeldada, et sõiduki kindlustusjuhtumi järgne väärtus ei kuulu kahju hüvitise koosseisu, siis peaks kindlustusandjal olema võimalus ning õigus keelduda kahjustatud eseme kindlustusjuhtumi järgse väärtuse hüvitamisest. Sellist kindlustusandja otsustusõigust kehtiv Eesti liikluskindlustuse seadus hetkel ei võimalda. Nimetatud asjaolu kinnitab, et vähemalt Eesti liikluskindlustuse seaduse kontekst ei ole võrreldav Euroopa Kohtu asja C-42/22 esile toodud asjaoludega.

Eesti liikluskindlustuse seaduse kohaselt ei ole paraku kindlustusandjal võimalik otsustada, kas kindlustusjuhtumis hävinuks tunnistatud sõiduki omandiõigus läheb kindlustusandjale üle või mitte. Omandi üleminekule võib vastuväiteid esitada üksnes sõiduki kindlustusjuhtumi aegne omanik. Kindlustusandja ise omandi ülemineku küsimuses ühtegi vastuväidet esitada ei saa. Kindlustusandjale läheb omand üle seaduse alusel (LKindIS § 26 lg 8: „*Kui kindlustusandja on kahjustatud isikule täies ulatuses hüvitanud asja kindlustusjuhtumieelse väärtuse, läheb asja omandiõigus üle kindlustusandjale.*“).

Liikluskindlustusjuhtumite korral reguleerib asja kahjustumisest või hävimisest põhjustatud kahju hüvitamist LKindIS § 26. Kahjustatud isik saab asja hävimise korral kindlustusandjalt nõuda LKindIS § 26 lg 1 ning VÕS § 132 lg 1 alusel uue samaväärse asja soetamiseks tehtavaid mõistlikke kulutusi. VÕS § 132 lg 2 kohaselt kui samaväärse asja soetamine ei ole võimalik, kuulub hüvitamisele hävinud või kaotsiläinud asja väärtus. Üldjuhul ning eelduslikult vastavad samaväärse asja soetamiseks tehtavad mõistlikud kulutused rahaliselt asja väärtusele (Riigikohtu tsiviilkolleegium on lahendi nr 3-2-1-19-13 p-s 13 märkinud: „*Samas on asja soetamise hind eeldatavasti sama, kui on asja väärtus ehk kohalik keskmine turuhind (vt Riigikohtu 13. mai 2004. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-63-04, p 14)*“).

Seega kui kahjustatud isik nõuab samaväärse asja soetamiseks tehtavate mõistlike kulude/asja väärtuse hüvitamist, siis kindlustusandja ei saa vastava hüvitise maksmisest keelduda ning peab selle summa hüvitama. Kui kindlustusandja hüvitab asja kindlustusjuhtumi eelse väärtuse, siis **LKindIS § 26 lg 8 alusel läheb nimetatud asja omandiõigus üle seaduse alusel**. Eelnevast johtuvalt **ei ole kindlustusandjal asja omandiõiguse ülemineku osas valikuvabadust ega otsustusõigust**.

Arvestades Euroopa Kohtu lahendis nr C-42/22 märgitud, mille kohaselt kahjustatud vara omandi üleminek toimub vahatahtliku kokkuleppe alusel, oleme seisukohal, et nimetatud **lahend ei ole kohaldatav Eesti liikluskindlustuse seaduse alusel kindlustusandjale üle läinud vara müügitehingutele**. Kindlustusandjal ei ole võimalik keelduda vara kindlustusandjale üleminekust, vara läheb üle seaduse alusel.

Eelnevat arvesse võttes palume selgitust järgmistele küsimustele:

- 3. Kas MTA ning Rahandusministeerium leiab, et kindlustusandjal ei ole LKindIS § 26 lg 8 alusel õigust keelduda hävinud eseme omandi vastuvõtmisest?** Hetkel teadaolev kohtupraktika ei toeta sellist seisukohta – kahjustatud isiku nõudel on liikluskindlustusjuhtumis kindlustusandjal kohustus hüvitada asja väärtus jäänuki kindlustusjuhtumi väärtuse mahaarvamisetä. Üksnes siis, kui kahjustatud isik teavitab soovist jäänuk endale jätta ning seda kindlustusandjale üle mitte anda, on võimalik vastavaid mahaarvamisi teha. Kui kindlustusandjal oleks õigus keelduda asja

kindlustusjuhtumi järgse väärtuse hüvitamisest, siis tõenäoliselt kindlustusandjad kasutaksid seda võimalust aktiivsemalt. Jäänukitega tegelemine (ülevõtmine, transport ning realiseerimine) suurendab seltside halduskoormust ning -kulusid. Võib arvata, et kavandatava automaksu kehtestamisega ei soovi kahjustatud isikud hävinuks tunnistatud sõidukeid enda nimele jätta ning on veelgi enam huvitatud selliste sõidukite omandiõiguse üleminekust kindlustusandjale.

4. **Kas LKindIS § 26 lg 8 lause 1 alusel läheb kahju hüvitamisel hävinud asja omandiõigus kindlustusandjale üle seaduse alusel?**
5. **Kas käibemaksu tasumise kohustus on ka liikluskindlustuse seaduse § 26 lg 8 alusel omandatud vara müügi korral?** Eelnevalt juhtisime tähelepanu, et meie arvates ei ole Euroopa Kohtu lahendis nr C-42/22 esitatud suunis kohaldatav liikluskindlustuse seaduse alusel üle läinud vara müügile, kuna kindlustusandjal ei ole vara ülemineku osas mingisugust otsustusõigust.

Juhul kui leitakse, et ka LKindIS § 26 lg 8 alusel omandatud vara müügi korral tuleb käibemaksu tasuda, siis tekib küsimus, milliselt summalt tuleb käibemaksu tasuda. Kindlustusjuhtumi raames omandatud vara saab pidada KMS § 41 lg 1 mõistes kasutatud kaubaks. KMS § 41 lg 3 on sõnastatud järgmiselt: „**Kasutatud kauba, originaalkunstiteose, kollektsiooni- või antiikeseme edasimüügi korral on käibe maksustatav väärtus kauba müügi- ja ostuhinna vahe**, mida on vähendatud selles sisalduva käibemaksu võrra.“

Kindlustusjuhtumis hävinud vara korral saab KMS § 41 lg 3 kohaseks ostuhinnaks pidada kahjustatud eseme kindlustusjuhtumi eelset väärtust ehk kindlustushüvitist ning müügihinnaks saab pidada reaalselt tehinguhinda.

Eelnevast johtuvalt on tekkinud KMS § 41 lg 3 kohaldamise osas küsimusi (mis puudutab nii liikluskindlustust kui ka vabatahtlikke kindlustusliike):

6. **Kas KMS § 41 lg 3 mõistes saab kauba ostuhinnaks pidada kindlustushüvitist (asja kindlustusjuhtumi eelset väärtust/samaväärse asja soetuskulu)?**
7. **Kas KMS § 41 lg 3 kohase ostuhinna väljaselgitamiseks ning tõendamiseks peab kindlustusandja sõlmima kahjustatud isikuga asja omandiõiguse ülemineku kohta eraldi ostu-müügilepingu, millel on eraldi välja toodud tehingu väärtus?**

Eelnevast johtuvalt palume esiletoodud küsimustele anda omapoolsed selgitused. Vastus käesolevale kirjale palume saata aadressile elar.tamme@inges.ee.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Elar Tamme
Jurist
AS Inges Kindlustus